

Az oktatási rendszerek eredményességét meghatározó tényezők és a magyarországi helyzet

Csapó Benő
egyetemi tanár

Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet

Az előadás áttekinti azokat a tényezőket, amelyek a nemzetközi vizsgálatok eredményei szerint meghatározzák az oktatási rendszerek sikerességét, és elhelyezi Magyarországot a nemzetközi mezőnyben.

Az iskolai eredményesség legfontosabb tényezője a pedagógus. Hatékonyabbak azok az iskolarendszerek, amelyekben kevesebb, de jobban képzett pedagógus dolgozik, ezért meghatározó szerepe van a pedagógusok kiválasztásának, képzésének, továbbképzésének. Az eredményes rendszerek olyan feltételeket biztosítanak a pedagógusok számára, amelyek között önálló, kreatív munkát végezhetnek, tanítási módszereiket a tanulók egyéni igényeihez igazíthatják, a diákokat differenciáltan fejleszthetik. A pedagógusokat a képzés felkészíti saját munkájuk fejlesztésére, az egyetemek és az iskolák között partneri kapcsolatok alakulnak ki, amelynek keretében folyamatosan bekerülnek az iskolákba az innovatív tanulási-tanítási módszerek.

Sikeresebbek azok az országok, ahol széleskörű az iskola előtti nevelés, és az óvodai tevékenységek jelentős fejlesztő hatást gyakorolnak a gyermekekre, különösen azok nyelvi képességeire, szociális készségeire, akiknek az otthoni környezete kevésbé stimuláló hatású. Hatékonyabbak azok az iskolarendszerek, amelyekben nincs korai elágazás vagy szelekció, az iskola befogadja a különbségeket, és kiemelt figyelmet fordít azok tanítására, akik társadalmi hátrány vagy egyéb ok miatt társiaknál nehezebben haladnak.

Gyorsabban fejlődnek az iskolarendszerek azokban az országokban, amelyek többet költenek az oktatással kapcsolatos kutatásokra, fejlesztésekre, az oktatás tudományos megalapozására, és az oktatással kapcsolatos döntések tényeken, bizonyítékokon alapulnak. Hatékonyabb az iskola ott, ahol a társadalmi közmegegyezés értékeli a tudást, a műveltséget, ahol nagyobb figyelmet kap az esélyegyenlőség, és a tanulás a társadalmi felemelkedés fontos tényezője.

A statisztikai adatok, nemzetközi összehasonlító elemzések szerint a magyar iskolarendszerben nem érvényesülnek a fejlődést elősegítő tényezők. Ennek is tulajdonítható, hogy a PISA felmérések eredményi szerint hosszabb távon romlik a diákok tudása, nagy az iskolák közötti különbség és erős a családi háttérnek a tanulmányi teljesítményekre gyakorolt hatása.